

# ATATÜRK'ÜN ARAŞTIRICI, SORGULAYICI “DERİN TARİH VE DİL GÖRÜŞÜ” VE “MU MEDENİYETİ ”

## Önder GÖÇGÜN\*

Atatürk, büyük asker ve devlet adamı niteliği ile kendini bütün dünyaya kabul ettirmiş bir liderdir. Bu bağlamda, O'nun en önemli yanlarından birisinin, -işin uzmanlarına danışarak- bilimsel doğrultuda geliştirdiği araştırmacı ve sorgulayıcı kimliği olduğu, şüphe götürmez bir gerçek hükmündedir.

Sosyal ve kültürel plâformda gerçekleştirdiği yeniliklerin önde gelenlerinden ikisini ise, dil ve tarih konusundaki son derece ciddî çabaları ve çalışmaları oluşturur. Nitekim, alan araştırmaları yapmak üzere kurduğu Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi de, kendisinin bu konuya verdiği değer, önem ve önceliğin açık birer göstergesidir.

Tarih'i, çağdaşlaşma yolunda devletin ve milletin ilerleyip yükselmesi için temel destek olarak gören Atatürk; dil'i de, millî kültürün özü kabul etmiştir. Türk dilinin ve Türk tarihinin geçmişte nerelere kadar uzandığı ve dayandığı gerçeğinin araştırılması, soruşturulması ve giderek sorgulanması, kendisini sürekli meşgul eden konuların önde gelenlerinden olmuştur. Buna göre, devlet ve millet hayatının bu iki asıl ve asıl unsurunun üzerinde çok eskilere gidilerek derinden araştırılması gereğine gönülden inanmıştır. Bu yoldaki çalışmaları ise, bizzat başlatarak yönlendirmiş, teşvik ederek desteklemiştir.

Türkler'in,-genel kabule göre-bilinen en eski yurdu Orta Asya'dır. Ancak, “atalarımız, Orta Asya'ya nereden, ne zaman ve ne şekilde gelmişlerdir? Bir başka deyişle, Orta Asya'daki Türk varlığı nasıl oluşmuştur?” İşte bu soru, Gâzi'nin zihnini çok meşgul etmiş ve meraklı bir araştırmacı kimliği ile geçmişin derinliklerine yönelmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu konuda, 1933 yılında :

“Ben fânî bir insanım, bir gün öleceğim. Büyüklüğüne ve üstün kabiliyetine inandığım Türk ulusunun gerçek tarihinin yazılmasını sağlığımda görmek istiyorum.”<sup>1</sup>

diyerek, üzerinde büyük merak, dikkat ve titizlikle durduğu “gerçek ve derin tarih tezi” doğrultusunda, milletimizin Orta Asya'dan da önceki geçmişinin tam anlamıyla araştırılıp ortaya çıkarılmasını hedefler.

Bu maksatla, 1935 yılında Meksika Büyükelçiliği'ne atadığı Tahsin Mayatepek'ten, “Güneş-Dil teorisini de desteklemek amacına yönelik şekilde, bir vakitler Pasifik Okyanusu'nda büyük bir medeniyet merkezi olarak yer alan ve

\* Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı - Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü

<sup>1</sup> Uluğ İğdemir, “Atatürk ve Tarih” Açılış, 1962-1963 MTTB, Ank. 1962, s.24

sonradan büyük depremlerle sular altında kalarak batmış, kaybolmuş bulunan Mu Kıt'ası ve bunun üzerinde oluşarak çok yüksek seviyeye ulaşmış Mu Medeniyeti hakkında bilgi toplamasını, o arada Türkler'in Mu kökenli olup olmadıklarını araştırmasını ve ayrıca Türkçe ile Maya dili arasındaki ortak noktaları, birliktelikleri ve -varsa- örnek ifadeleri, sözleri tespit etmesini" ister.

Bunun üzerine Meksika'ya giden Tahsin Mayatepek, M.Ö. 200.000 ile 70.000 yıllarına ait bilgileri içeren Meksika tabletlerini inceleyerek, günümüzden 12.000 yıl önce yok olan yüksek medeniyet merkezi Mu Kıtası ile ilgili bilgiler toplar.

O arada, İngiliz Albay James Churchward'ın Hindistan'da bulunduğu Naakal tabletlerinde yer alan Mu Kıtası hakkındaki bilgilere yer verdiği İngilizce beş kitabını inceler. Bunların hepsini, 1935 ve 1936 yıllarında önce Atatürk'e, daha sonra da Türk Dil Kurumu'na gönderdiği Raporlar'da sunar.

İşte biz, bu bildirimize kaynaklık eden bilgilere, Çankaya ve Anıtkabir arşivlerini tarayarak ve Türk Dil Kurumu arşivinde halen mevcut bulunan söz konusu Raporlar'ın yer aldığı dosyaları ayrı ayrı inceleyerek ulaştık. O arada Sayın, Sinan Meydan tarafından, çeşitli ezoterik bilgiler çerçevesinde kaleme alınan ciddi emek ürünü, "Atatürk ve Kayıp Kıta Mu" (İst.2005) adlı eseri de inceledik.

Atatürk'e, "daktilo metin" şeklinde takdim edilmiş ve O'nun tarafından tek tek incelenmiş olan, 1945 yılında da Tahsin Mayatepek tarafından Türk Dil Kurumu'na, basılmak üzere bırakılmış bulunan bu Raporlar'ın girişinde, el yazısı ile notlar halinde şu açıklamalar görülmektedir:

" Bu bâbdaki müşahedâtımı (konu ile ilgili gözlemlerimi), birçok fotoğraflarla birlikte ebedî şefimiz Atatürk'e göndermiştim. Amerika'dan Ankara'ya 1938 yılında avdet ettikten sonra, Meksiko'da bunca göz nuru ve zihin sarfiyle bilhassa Meksika'da dil ve tarihimizin izleri hakkında yaptığımız araştırmaların bir gün ziyaa uğraması (kaybolması) ihtimalinden dolayı endişe etmekte olduğumu gören Türk Dil Kurumu'nun sayın üyeleri buna meydan vermemek için tetkikatımı (bu incelemelerimi) bastırmağa karar vermek lütfunda bulundular. Burada kendilerine ayrı ayrı minnet ve şükranlarımı sunarım.

İşbu nâçiz eserim, bervech-i âti (aşağıda olduğu gibi) 2 kısmı ihtiva etmektedir:

Birinci kısım: Amerika'daki yerli kabilelerden bazılarının dillerinde bulunduğum Türkçe sözleri ve bir de Meksiko'ya ticaret ve sâir (diğer) maksatlarla İspanya'dan gelip yerleşmiş olan Basklar'ın dillerinde bulunduğum yüzdenden fazla Türkçe sözleri ve Bask diliyle Türk dili arasındaki müşterek hususiyetleri ihtiva etmektedir.

İkinci kısım: Şimalî (Kuzey), Orta ve Cenubî (Güney) Amerika kıtalarında bulunduğum üç yüz kadar Türkçe coğrafi isimleri ihtiva etmektedir.

Ankara – 30 Nisan 1945

Sabık Meksiko Maslahatgüzârı  
Tahsin Mayatepek  
(İmza) " 2 (s.IV)

\*

<sup>2</sup> "Tahsin Mayatepek, "Rapor -1-", Türk Dil Kurumu Arşivi, Nu:57, s.IV

Bu konu, İngiliz araştırmacı, Albay Colonel James Churchward'ın;  
"Cosmic Forces" ("Kozmik Kuvvetler", yani "Evrensel Güçler"),  
"The Lost Continent Of Mu" ("Kayıp Kıt'a Mu"),  
"The Children Of Mu" ("Mu'nun Çocukları")

adını taşıyan eserlerinde derinliğine araştırılmıştır. Nitekim, Churchward "Kayıp Kıt'a Mu" isimli çalışmasında:

"All matters of science in this work are based on the translation of two sets of ancient tablets. Naacal tablets which I discovered in India many years ago.."<sup>3</sup>

şeklinde, "çalışmalarının kaynağını, uzun yıllar önce Hindistan'da bulduğu tarih öncesi zamanlara ait Naacal tabletlerinin oluşturduğunu ve bunların da, Burma veya kayıp kıt'a Mu'da yazılmış olabileceğini" söyler.

Churchward'ın verdiği bilgilere göre; derin tarihî geçmişte Pasifik Okyanusu'nda, Avusturalya ile Güney Amerika'nın arasında, Ekvator çizgisinin biraz güneyinde ve Yeni Zelanda'nın kuzey-doğu kısmında, boydan boya 9.500 km. uzunluğunda yer almış olan Mu Kıt'ası; bundan 12.000 yıl önce dehşetli, çok büyük depremlerle sarsılarak yıkılmış, üzerinde barındırdığı ve yüksek Mu Medeniyeti'ni yaratmış bulunan 60 milyon civarında insanla birlikte ateşle su arasında batıp gitmiş ve sulara gömülmüştür.

İngiliz yazarın söz konusu bu eserleri, Atatürk'ü emriyle Türkçe'ye çevrilmiş ve bu çeviriler, daktilo edilmiş metinler halinde dosya içinde kendisine sunulmuştur. Dosya muhteviyatının, 1937 yılında Gazi tarafından, baştan sona dikkatlice okunduğu ve incelendiği anlaşılmaktadır.

Nitekim, bugün Anıtkabir arşivinde bulunan bu çevirilerin bazı dikkat çekici satırları; Mu'nun, Türk milleti ve Türkçe ile ilgisi çerçevesinde, altı bizzat Gâzi tarafından çizilmiş kelimeler, ifadeler ve ayrıca yer yer sayfa yanlarına "çıkılmalar" halinde kaydedilen Atatürk'ün elyazısı notları ile şöyledir:

"Mu Kıt'ası'nın mukaddes esrarlı yazılarından alınma Naacal tabletleri, Naga sembol ve harfleriyle yazılmıştır. Menkabelerin söylediğine göre ana vatanda yazılmış, ilk defa olarak Burma ve sonra Hindistan'a getirilmiştir.(...) Ekseriyetle daha şimalde yahut Uygur işaret ve harfleriyle yazılmıştır. İki kısımda da hakikat olan, yazının ana vatan, Mu alfabesiyle olmasıdır. (...)

Bütün kaynaklar, bundan elli bin yıl önce 64 milyon nüfusu barındıran bu acaip memleketin o zaman, bugün medeniyetimizden daha yüksek bir medeniyete sahip olduğunu söylemektedir. Bunlar, anlattıkları başka şeylerin yanında, esrarengiz Mu topraklarında ilk insanın yaradılışını da hikâye etmektedirler. (...)

Tetkiklerime devam ederek kaybolmuş olan bu kıt'anın Havaî'nin şimalinde bir noktadan Fiji ve Easter adasının cenubuna kadar uzandığını insanların orijinal vatani olduğunu keşfettim. Öğrendim ki bu güzel memlekette bütün dünyayı sömürgeleştiren (kolonize eden) bir millet yaşamış ve bu toprak bundan on iki bin sene önce dehşetli zelzelelerle çökmüş ve ateşle su arasında batıp gitmiştir."<sup>4</sup>

<sup>3</sup> Colonel James Churchward, "The Lost Continent Of Mu", New York 1931, -Preface-, p:7

<sup>4</sup> "Mu Kitası" ( Kaybolmuş Mu Kitası), Anıtkabir arşivi, Nu: 1485, "Churchward, James (1852-1936): Kaybolmuş Mu

Atatürk, bu son paragrafın sol alt yanını boydan çizerek, “nasıl anladın?” notunu düşmüş ve verilen bu hüküm hakkındaki tereddüdünü ifade etmiştir.<sup>5</sup>

Daha sonra, James Churcward’ın :

“Kayıtlara, kitabelere ve an’anelere göre insanın arz üzerinde zuhur etmesi Mu diyarında vuku bulmuş ve bu sebepten dolayı Mu adına ‘Kui diyarı’ ismi de ilave edilmişti.”

cümlesinin de altını çizen Gâzi, “Kui” kelimesinin üzerine bir yıldız koyarak sol yan tarafa çıkma hâlinde, kendi eliyle yıldız işaretinin yanına bu kelimenin Türkçe orijini olabileceği noktasından hareketle, açıklamaya dayalı şu notu düşmüştür :

“ (\*) köğün= cins, nevi

köü = aile, çeşit, esas, ırk, kök, menşe, nevi v.s”<sup>6</sup>

James Churcward’ın:

“ Bal bir Maya kelimesidir. Manası da, ‘Tarlaların Allahı’dır.”

hükümünün altına da Atatürk’ün, gene kendi el yazısı ile Maya dilinde yer alan “Bal”ın, aslında Tarihî Türkçe’deki “parlayan, ışık saçan” anlamındaki “Balağ”a dayandığı noktasında, bu kelimenin tarihî süreç içerisinde önce “Balığ” ve sonra da “Bal” olabileceğini ve buradan gelen master şeklindeki “Balkımak” kelimesinin “İltima etmek” ve “Balk”ın da “parıltı, parlayış, ışıldamak” anlamını taşıyan “Iema” demek olduğunu kaydettiğini<sup>7</sup> görüyoruz.

Bu araştırmacının :

“Zannederim ki, Mu’nun benî-beşerin (insanoğlunun) anavatanı olduğuna en müteredit (kararsız) insanı bile inandırmak için yalnız Uygur vesaiği (belgeleri) kalıyor. Uygur, İncil’deki Tufan devri zamanında Mu’ya ait belli başlı müstemleke (sömürge) idi ki, bunun şarkta kâin kısmı (bulunan bölümü) tufan ile harap oldu.”

şeklindeki son derece ilgi çekici değerlendirmesinde, “yalnız Uygur devri vesaiği kalıyor” ifadesinin altını çizen Atatürk; Mu ile Uygur Türkleri’nin bağlantısını vurgulayan, Mu kültür ve medeniyeti ile Uygur Medeniyeti arasında kesin ilişki olduğu iddiasını ileri süren bu paragrafın sol yanına çift dikey şerit ile çizerek, onun da soluna büyük harfle “D” (Doğru) işaretini koymuştur.

Aynı şekilde :

“Uygur İmparatorluğu, kudretli kollarını Pasifik Okyanusundan Asya ortalarına ve Hazer denizinden şarkî Avrupaya kadar uzanmış bulunuyordu. (...) Gayet eski bir Hindu eserinin söylediğine göre Uygurlar, Avrupa’ya Hazer denizinin Şimal ve Cenup sahillerini dolaşarak gelmişlerdir. Oradan yürüyüşlerine devam ederek Orta Avrupaya, oradan da İrlanda’ya kadar geçmişlerdir.

Bunlar İspanya’nın şimalinde, Fransa’nın şimalinde ve Balkan bölgesinin içerilerinde yerleşip kalmışlardır. Moravia’da yapılan son arkeolojik keşifler,

Kitası (Tercüme), 396 y. Newyork 1934 İves Wash Burn baskısından çevrilmiştir.” notu ile. s. 376-379

<sup>5</sup> Nitekim bkz: ag.y., s.379

<sup>6</sup> a.g.y., s.380

<sup>7</sup> a.g.y. s.383

Uygurlardan kalma eserleri meydana çıkarmıştır. Bu hadise, etnoloji alimlerini (insan ırkları konusunda araştırma yapan bilginleri - Ö.G.) insanın Asya'dan neşet ettiği (çıktığı) ve ilerde Uygurlar'ın Avrupa'da kendilerinden izler bıraktığı esasına dayanan teorilerini teyit etmiştir (doğrulamıştır)."<sup>8</sup>

tarzındaki son derece çarpıcı hükümlerinin sol yanını da, gene çift dikey şerit ile çizerek, onun da soluna büyük "D" harfini koyarak, bunun da doğruluğunu ve bu hükme tamamiyle katıldığını göstermiştir.

James Churcward'ın, bu ve benzeri dikkat çekici tesbitleri ile Türk tarihi, Türk dili, Türk kültür ve medeniyeti ile bağlantılı cümlelerini ve Atatürk'ün de, çeşitli çıkmalarla bunları doğrulayan el-yazılı notlarını çoğaltmak mümkündür.

\*

İşte Tahsin Mayatepek, Churcward'ın adı geçen eserleri ile diğer bazı dilci araştırmacıların tetkik ve tespitlerinden hareketle, Amerika yerlileri arasında gerçekleştirdiği çalışmalar doğrultusunda Atatürk'e sunduğu Raporlar'ını, şu anabashlık ve altbashiiklar çerçevesinde hazırlar :

"(1)inci kısım:

Amerika'daki yerli kabilelerden birkaçının dillerinde bulunduğum Türkçe sözler :

- 1- Şimalî (Kuzey) Amerika'da Teksas Eyaleti'ndeki (ATAKAPA) Dilinde,
- 2- Meksika'da Yukatan Yarımadasındaki (MAYA),
- 3- Meksika'da Muhtelif Yerli Kabilelerin Dillerinde,
- 4- Meksika'da Kişe ve Kakşikil Dillerinde,
- 5- Venezüella Kıtasında (GOAHİRA) Dilinde,
- 6- Peru Kıtasında (KİŞUA) Dilinde,
- 7- Peru'daki (KİŞUA) Dilinde (SÜMER) ve (ASURÎ) Sözleri,
- 8- Brezilya'da Konuşulan (GUARANİ-TUPİ) Dilinde,
- 9- Arjantin Kıtasında Konuşulan (LÜLE) Dilinde,
- 10- Muhtelif Dillerde (ATA) Sözümüzün Karşılığı,
- 11- Amerikalılar'a Verilen (YANQUEE = YENKİ) Adının Türkçe Olduğu,
- 12- İspanya'da Pirene Dağlarında Yaşayan Basklar'ın (BASK) Dilinde Bulduğum Türkçe Sözler"<sup>9</sup>

Tahsin Mayatepek, daha sonra da Teksas'tan İspanya'ya uzanan coğrafi çizgide bizzat tespit ettiği Türkçe merkezli sözlü örneklere dayalı olarak, şu açıklamalarda bulunur :

" - (ATAKAPA) dilindeki Türkçe sözler :

Atakapa dilini tetkik etmiş olan Şimalî (Kuzey) Amerika dilcilerinden Albaret S. Gatschet ve John R. Swanton'un 1932 senesinde Washington'da

<sup>8</sup> a.g.y., s.386

<sup>9</sup> Tahsin Mayatepek, "Rapor -1-", Türk Dil Kurumu Arşivi, Nu:57, s.1

neşrettikleri (A Dictionary of the ATAKAPA Language) namındaki eserde bulduğum Türkçe sözleri sırasıyla gösteriyorum :

<u>Atakapa Dilinde</u>	<u>Türkçe Karşılığı</u>
Oy .....	Uyumak
Pay .....	Pay etmek, taksim etmek
Ya .....	Yemek
Kık .....	Kız
İyol .....	Oğul
İlu .....	Yıl, sene
İte .....	Et "

"- MAYA dilinde bulduğum Türkçe sözler :

Meksika'ya gelmiş bulunan Fransız rahiplerinden Brasseur de Bourbonnais'un Yukatan'da 23 sene çalışarak vücuda getirdiği (Dictionarie de la Language Maya) yani (Maya Sözlüğü'nde) bulduğum Türkçe sözleri aşağıda sırasıyla gösteriyorum :

"A" ve "Ay" ..... Türkçe'de olduğu gibi hayret ve nidâ (seslenme) edatlarındandır.

"Ahau" ..... "Ağa" – Maya dilinde "Prens, Hükümdar, Efendi" demektir.

"Bee" ..... "Be adam" sözümüzdeki (Be) edatının karşılığıdır.

"Kaan" ..... "Han; Kaan" Maya dilinde "Gök" demektir. Gök gibi yüksek anlamında eski Türkçe'de kullanılan (Cengiz Kaan), (Kubilay Kaan)'daki (Kaan) sözünü Araplar (Hân) şekline sokmuşlardır.

"Kaa" ..... "Kaya". Asıl manâsı hububat öğütmeğe mahsus taş, demektir.

"Katak" ..... "Katık, ilâve"

"Çak" ..... "Çok"

"Çakal" ..... "Çakal"

"Çetun" ..... "Çetin"

"Hele" ..... "Hele, şimdi"

"Kılıç" ..... "Kılıç, kılınç"

"Hayli" ..... "Hayli; ne fazla, ne eksik"

"İl" ..... "Kuvvet, kudret, Devlet"

"Kin" ..... "Gün, Güneş"

"Kul" ..... "Kul, ibadet edici"

"Tepek" ..... "Tepe, dağ"

"Top" ..... "Toplamak"

"U" ..... "O" zamiri

"Yaş" ..... "Yaş, taze"

"Yaşıl" ..... "Yeşil" demektir.

" - VENEZUELLA kıtasındaki yerlilerin konuştuıkları (Goahira) dilinde bulduğum Türkçe sözler :

<u>Goahira dilinde</u>	<u>Türkçe karşılığı</u>
"Aşui" .....	"Aş yapmak; pişirmek"
"Aş" .....	"Aş, yemek"
"İra" .....	"İrlamak; şarkı söylemek"
"Tata" .....	"Ata, baba"
"Pay" .....	"Pay etmek, paylaşmak"
"Hara" .....	"Ora, orada" demektir." <sup>10</sup>

\*

"- Peru kıtasındaki yerlilerin konuştuıkları (Kışuva) dilinde bulduğum Türkçe sözler :

<u>Kışuva Dilinde</u>	<u>Türkçe Karşılığı</u>
"Ak" .....	"Ak, beyaz"
"As" .....	"Az"
"Kuçui" .....	"Küçük"
"Kışua" .....	"Kişi, insan"
"Kaga" .....	"Kaya"
"Hatun" .....	"Büyük"
"Karı" .....	"Erkek, adam"
"Tata" .....	"Ata, baba"
"Uta" .....	"Otağ"
"U" .....	"Ev"
"Apai" .....	"Aparmak, getirmek"
"Ya" .....	"Ey" edatı, "Ya" edatı.

Nitekim, " Ya tatayı!" ifadesi, "Ey babam!" demektir." <sup>11</sup>

\*

"Peru ve Bolıvy kıtalarındaki yerlilerin konuştuıkları (Kışuva) ve (Aymara) dillerinde bulunan Asurî ve Sümer sözleri :

<u>Türkçe'de</u>	<u>Asurî dilinde</u>	<u>Sümer dilinde</u>	<u>Kışua dilinde</u>	<u>Aymara dilinde</u>
"Su" .....	"Mu" .....	- .....	"Unu" .....	"Umu"
"Tarla" .....	"Karasu" .....	- .....	"Çara Suka" .....	"Çara Suka"
"Gümüş" .....	- .....	"Gu" .....	"Kupar" .....	"Kupar"
"Ata" .....	- .....	"Adda" .....	"Tata" .....	"Tata"
"Kapu, Kapi" .....	"Pu" .....	- .....	"Punku" .....	"Punku"

<sup>10</sup> a.g.y., s.16-17

<sup>11</sup> a.g.y., s.18-19

“Sılâh” .....	“Mittu” .....	“Tu” .....	“Timi” .....	“Tumi”
“Taş” .....	- .....	“Tag” .....	“Takana” .....	“Takay”
“Kesmek” .....	- .....	“Kud” .....	“Kutuy” .....	“Kuçiyi”

Bu suretle gerek Türkçe ve gerek Sümmer ve Asuri’ce birtakım sözlerin Peru kıtasındaki yerli dillerinde bulunmalarının, pek eski zamanda Türkler’le Sümmerler’in Behring Boğazı’ndan Amerika’ya geçerek, Pasifik Denizi kıyılarını takiben Meksika’ya ve daha Cenup’ta kâin araziye (Güney’de bulunan topraklara) ve bu meyanda (arada) Peru’ya ilerlemiş olduklarının ve bu sözlerin oralara bu vech (vesile) ile girmiş olduklarını zan ve tahmin etmekteyiz.

Halbuki Amerikan âlimlerinden Colonel James Churchward’ın ‘Dört Kıta Mühim Tarihi’ adlı eserinde verdiği izahata göre; Uygur, Akkad, Sümmerler’in aslen Orta Asya’dan değil, fakat ilk insanların vatanı olan Pasifik Denizi’nde kâin (bulunan) Mu kıtasından, binlerce sene evvel çıkarak Mu’nun yüksek kültürünü, medeniyetini ve Tanrı’nın birliğine dayanan dinini cihana yaydıkları anlaşılmakta olmasına binâen (dayanarak), Orta ve Cenubî (Güney) Amerika’daki yerli kabilelerin birçoğunun dillerinde serpinti halinde bulunan Türkçe sözlerin ve bu meyanda Peru’da konuşulan ‘Kişua’ ve ‘Aymara’ dillerinde bulunan Türkçe, Asurî ve Sümmer’ce sözlerin buralara Behring Boğazı’ndan değil, Mu kıtasındayken beşeriyetin (insanlığın) Maya namındaki ilk dilini konuşan ilk insanların dillerinden çıkarak bu memleketlere yayılmış olacaklarını kabul etmek, daha doğru olsa gerektir.”<sup>12</sup>

Açıkça görüldüğü üzere, bunlar; el-yazılı notlar da eklenerek Atatürk’e sunulmuş bulunan, dünyanın ortak dil ve kültür tarihi açısından son derece önemli tespitlerdir.

Tahsin Mayatepek, bu bilgilerin ışığında çalışmalarını sürdürür ve bu defa, dilimizde çokça kullanılan tek tek bazı Türkçe kelimeler üzerinde durarak, bunların dünyanın çeşitli yerlerinde kullanılan karşılıklarını gösterir.

Sözgelimi;

“(Ata) sözünün dünyada konuşulan muhtelif dillerdeki karşılıkları”

dedikten sonra, bunları şöyle sıralar :

“ Sümmerce : ‘Ad’ ve ‘Adda’

Macarca : ‘Atia’

Baskca : ‘Aita’

Rusça : ‘Atatz’

Yugoslavca : ‘Otat’

Fince : ‘Attai’

İsviçre Kantonlarında : ‘Atti’

<sup>12</sup> a.g.y., s.22-25



Grönland ve Şimalî Amerika yerlilerinin dilinde : 'Ata'

Meksika Aztek dilinde : 'Tata'

Peru ve Bolivya'daki (Kışua) dilinde : 'Tata'

Brezilya yerlilerinde : 'Tata'

Batı Alaska yerlilerinde : Ada "13

Mayatepek, tespitlere dayalı notlarına devamla:

" (Yanquee = Yanki) sözü de Türkçe'dir."

kesin hükmünü takiben de, şu açıklamada bulunur:

"Birleşik Şimalî (Kuzey) Amerika Devletleri ahalisine (halkına) Avrupalılarca verilen (Yanquee = Yanki) adı, Orta Asya'daki Türk lehçelerinde (Yeni) anlamında (Yanki)<sup>14</sup> sözünden başka bir şey değildir.

İngiliz Ansiklopedisi, (Yanquee = Yanki) sözünün menşe (esas, kök) ve manâsının meçhul olduğunu söyledikten sonra; İngiltere'den Amerika'ya hicret (göç) etmiş olan İngilizler'in New England, yani Yeni İngiltere denilen arazideki yerlilerin bu kelimeyi (Yenquee = Yenki) tarzında telaffuz ederek, bu adamlara (Yanquee) demiş olduklarını anlatmaktadır. İngiliz Ansiklopedisi'nde bu izahatı veren kimse, Türk lehçelerinde bizim (Yeni) sözümüzün karşılığı olarak kullanılan (Yanki, Yangı, Yenki – Yengi), yani (Yeni) sözlerinin mevcut olduklarını bilmediği için bu kelimeleri (English) kelimesinin yanlış telaffuz edilmiş birer karşılığı olduğunu zannetmiştir."<sup>15</sup>

\*

İspanya'nın "Bask" bölgesinde kullanılan Türkçe kelimelerle ilgili olarak da, şu bilgilerin verildiğini görüyoruz:

" (Basques) - Basklar, İspanya'nın şimal kıyılarına doğru uzanan Pirene dağlarının eteklerinde binlerce seneden beri yaşamakta olan bir millettir.

(Bask) dilinde bulduğum Türkçe sözler :

Kelime

Bask dilinde manâları

Hopa ..... Hayvanın kuyruğu demektir.

Ordu ..... Bağ, bahçe demektir.

Rize ..... (Erize) şeklinde okunan bir kasabanın adıdır.

Zindo ..... Zinde; sağlam, sıhhati yerinde

<sup>13</sup> a.g.y., s.36

<sup>14</sup> Bu "Yanki" kelimesi, tarihî Türk lehçe ve şivelerindeki daha yaygın söyleyiş ve kullanım ile (Yengi) olmalıdır. (Ö.G.)

<sup>15</sup> a.g.y., s.37

Entzumen ..... Encümen (Farsça zannettiğimiz bu sözün, İberce'den Farsça'ya geçmiş olması pek muhtemeldir.)

Pez .....	Pes, aşağı
Suz .....	Suz, suzan; yakan, yakıcı
Roma .....	Eroma

\*

<u>Baskça kelimeler</u>	<u>Türkçe karşılığı</u>
-------------------------	-------------------------

Aga .....	Ağa
Agur .....	Uğur
Aida .....	Haydi, hayda
Ala .....	Öyle
Ara .....	Ora, orada
Auz .....	Ağız
Baku .....	Çarşı, Pazar
Ber .....	Bir
Diyo .....	Diyor
Egin .....	Yapmak
Geytu .....	Gövde
İl .....	Ölmek
Keresia .....	Kiraz
Kaya .....	Kıyı, sahil
Mama .....	Meme
Nola .....	Nasıl
Nondik .....	Nereden
Oloa .....	Ulu
Ortik .....	Oradan
Tavlak .....	Tavla
Ur .....	Su
Zakur .....	Sağır
Zapa .....	Çapa

(İber) veya (Ibar) sözleri, Baskça (sıcak nehir) demektir. Basklar'ın, (Ararat) dağları ile (Bakü) arasındaki dağlık havalide yaşamış olan (İber) Türkleri'nin zürriyetleri (soyları) olduklarını zan ve tahmin etmekteyim. Bask dili hakkında verdiğim izahatla, ileride bu dili inceleyecek bilginlerimizin bu meseleyi daha ziyade aydınlatacaklarını ümid ederim.”<sup>16</sup>

<sup>16</sup> a.g.y., s.41-52

İşte, Atatürk'ün emriyle Meksika Büyükelçisi olan ve gene O'nun direktifleriyle orada ve yakın, uzak çevresinde dil araştırmaları yapan Tahsin Mayatepek; yaptığı incelemeler ve gerçekleştirdiği tespitler sonucunda, bu defa sözü Kuzey, Orta ve Güney Amerika'da değişik anlamlarda kullanılan ve Türkiye'nin Ankara, Antalya, Malatya, Elazığ gibi bölgelerinde aynen yerleşmiş bulunan bazı Türkçe yer adlarına getirerek şunları kaydeder:

" Şimalî, Orta ve Cenubî Amerika Kıtaları'nda coğrafi Türkçe isimler :

Meksika'da konuşulan Maya dilinde Türkçe sözler bulunmasına mukabil (karşılık olmak üzere), memleketimizde ve bilhassa Ankara civarında birkaç köyümüzün taşıdıkları adların Maya diline ait sözler olması, hayrete değer :

Mamak ..... Mamak (Maya dilinde 'hiç kimse' anlamındadır.)

Kaş ..... Kayaş (Maya dilinde 'fundalık, çalılık' anlamındadır.)

Kaş ..... Antalya'nın beldesi. (Maya dilinde 'çalılık' anlamındadır.)

Bağlum ..... Ankara'nın beldesi. (Maya dilinde 'bağlık arazi' demektir.)

Hastek ..... Malatya Arapkir'in ve Elazığ Çemişgezek'in (Hastek) köyü vardır. (Hastek) adı, Amerika'da, (Astek)<sup>17</sup> ve (Huastek) kabilelerinin adlarına tıpatıp benzer."<sup>18</sup>

\*

Öte yandan, Tahsin Mayatepek; Kolombiya'dan Brezilya, Avusturalya, Yeni Gine ve Yeni Zelanda'ya uzanan diğer geniş coğrafyanın bazı bölgelerinde yer alan Türkçe coğrafi isimler ile tabiat unsurlarını, bazı hayvan isimlerini ve gene günlük hayatta kullanılan çeşitli Türkçe kelime ve kavramları da şöyle sıralar :

" Kolombiya, Venezuela ve Ekvator kıtalarında :

Tamar ..... Nehir (Türkçe'deki kanın aktığı 'damar' anlamında)

Akara ..... Akan su; bölgedeki bir ırmağın adıdır.

Buga ..... Boğa

Suata, Sugaşı ..... Nehir adlarıdır. ("Su" ile başlamaları dikkat çekicidir.)

Yalka, Yaluka ..... Nehir<sup>19</sup>

Kayaş, Kayakay ..... Nehir

<sup>17</sup> Söz konusu bu "Astek" kelimesi Amerika kıtasında çok önceleri büyük bir medeniyet kurmuş bulunan asıl yerli halk "Aztekler"i çağrıştırmakta ve böylece onların, Türk kökenli olabileceği haklı ihtimalini de hatıra getirmektedir.(Ö.G.)

<sup>18</sup> a.g.y., s.53

<sup>19</sup> "Yalka" ve "Yaluka" kelimeleri, "yalayıp giden su" anlamındadır. (Ö.G.)

- Ululu ..... Dağ, yücetepe  
 Arıka ..... Peru’da bir ırmağın adıdır.<sup>20</sup>  
 Belen ..... Peru’da bir ırmağın adıdır.<sup>21</sup>  
 Yauka ..... Yakın (Uygurca’da da “Yauka”, yani “yakın” demektir.)”

\*

Brezilya’daki coğrafi yer adları :

“ Yaykoz

Yardım

Yuruka .....(Ada) anlamındadır.

Kara ..... (Ada, Toprak) anlamındadır.

Yarı ..... (Şehir) anlamındadır.

Yarı ..... (Nehir) anlamındadır.

Akapu ..... (Nehir) anlamındadır.

Akara ..... (Nehir) anlamındadır.

Akarı ..... (Nehir) anlamındadır.

Arakasu .....(Nehir) anlamındadır.

Oyak ..... (Nehir) anlamındadır.

Suya ..... (Nehir) anlamındadır.

Sul ..... (Nehir) anlamındadır.

Suruhyo ..... (Nehir) anlamındadır.

Talas .....(Nehir)<sup>22</sup>

Tulumba ..... (Su Kaynağı) ve (Su Yeri) anlamındadır.<sup>23</sup>

Kurualan ..... (Dağ) demektir.

Tar ..... (Dar Su; Göl) demektir.

<sup>20</sup> “Arıka”, saf, temiz akarsu anlamındadır. Anadolu’da, sözelimi Denizli’de, “Arık” şeklinde kullanılmaktadır. (Ö.G.)

<sup>21</sup> “Belen” kelimesi, Türkiye’de; İzmir, Adana, Mersin, Zonguldak, Karabük, Kastamonu, Giresun, ve Elazığ’da bu şekliyle; Ankara’da “Belenalan”, Bursa’da “Göynükbelen”, Antalya’da “Belenli” tarzında yer adı olarak kullanılmaktadır. (Ö.G.)

<sup>22</sup> Türkiye’de halk arasında, bazen “suyun dalgalanması”, bazen de “kasırga” anlamında, “talaz” ve “talas” şeklinde kullanılan kelimedir. Aynı zamanda, Kayseri ile Batı Türkistan’da “nehir” ve ayrıca gene Kayseri’de, antik değerdeki “Talas Yeraltı Şehri”nin adıdır.(Ö.G.)

<sup>23</sup> “Tulumba” kelimesinin, Anadolu’nun her yerinde “suyu çekmeye yarayan âlet, sistem, düzenek” anlamında bugün de kullanıldığını biliyoruz. Sözlüklerimizde, İtalyanca “Tromba” kelimesinden geldiği belirtilen (Nitekim bkz. “Türkçe Sözlük” Türk Dil Kurumu Yay., Ank. 1998, C.2, s.2251) bu kelimenin, tarihî geçmişte Galata İtalyanları, ya da Venedik ve Ceneviz kolonileri aracılığı ile İtalyanca’ya dilimizden geçmiş olması muhtemeldir, diye düşünüyoruz.

Aynı şekilde, eski İstanbul’da yangınlara su taşıyarak onları söndürmeye çalışan gönüllü halk ekiplerine, “Tulumbacı” adı verildiği ve hattâ giderek, eski İstanbul külhanbeyleri, kabadayıları için de “Tulumbacı” denildiği herkesin malumudur.

Aslında, kelimenin kökünü oluşturan bir isim olarak “Tulum” ve bazen de “Tuluk”; yarılmadan bir bütün halinde yüzülmüş hayvan derisidir. Bu, Orta Asya’dan beri bütün Türk kültür tarihinde su ve yiyecek taşımaya, saklamaya yarayan deri kaptır. İşte bütün bu özellikleri çerçevesinde, Brezilya dilinde kullanılan “Tulumba”, tam Türkçe bir kelimedir.

Oktaç

Ankut ..... (Yabanî Ördek; Türkçe'de aynen var.)”

\*

“Avusturalya kıtasında :

Tamar ..... (Damar) demektir.

Ana ..... (Ana, Anne) demektir.

Ararat ..... (Dağ) demektir.<sup>24</sup>

Eskin ..... (Dağ) demektir.”

\*

“Yeni Gine, Yeni Zelanda'da :

Takar

Turana

Hiti ..... (Ada) demektir.

Kaan ..... (Takım Adalar; İmparator, Merkez) anlamındadır.

Kumak ..... (Kumluk Yer, Kumsal) anlamındadır.

Kerenbe .....Yer adı; Türkiye'deki (Kelenbe, Gelenbe) kasabasının ismini andırıyor.”<sup>25</sup>

\*

Sonuçta, daha da derinleştirilerek geliştirilmeye uygun ve hattâ bize göre gerekli olan bütün bu ilgi çekici tespit ve değerlendirmeler; aynı zamanda, büyük Atatürk'ün geçmişimiz, dilimiz ve kültürümüz üzerindeki araştırmacı ve sorgulayıcı kimliğinin de seçkin ve açık delilleri tarzında değerlendirilmek, durumundadır.

<sup>24</sup> Ağrı Dağı'nın bir diğer adı olarak bilinen "Ararat" kelimesi de, bazılarının sandığı ve iddia ettiği gibi Ermenice değil; taşıdığı bu "dağ" anlamı dolayısıyla, tam Türkçe bir kelimedir.

<sup>25</sup> a.g.y., s. 54 v.d.